

Szakács Gábor:

A rovásírás esélyei a végtelen híráramban

(Fiataljaink megszólításának lehetőségei, a „*Ha nincsen gyökér, nincsen fa*” székelij közmondás jegyében)

Napjaink filmmel közvetített eseményei nélkül jóformán nincs az a mégoly döbbenetes hír sem, amely képes lenne megragadni nagy tömegek érdeklődését. A film mindent visz! Ennek megértéséhez nem kell már az olvasás, valamint az agy maradandó emlékek tárolására, megjegyzésére szolgáló képessége, elég, ha minél döbbenetesebb látványba csomagolják a legértéktelebbon mondanivalót is. A magyarázat: Felgyorsult életünkben nincs idő az alapos tájékoztatásra, tájékozódásra, mert már egymást taposva nyomul a végtelen híráradat.

Az általános, felületes ismerethez ennyi is elég. De kérdés, hogy képes-e az agy rögzíteni, akár évtizedekig megtartani az óriási mennyiségű hevenyészve befogadott tudnivalót? A választ mindenki megtudja, ha egy beszélgetésben túl szeretne lépni az általánosságokon. Köztudott tény az is, hogy a számítógépen olvasott szövegeket hamarabb elfelejtjük, mint a papíron olvasottakat.

Hogy az ilyen és hasonló eseteket elkerüljük, más tanítási módszerhez kell folyamodnunk, amit azonban minél ifjabb életkorban kell elkezdenni a megfontolt székelij közmondás szellemében: **Ha nincsen gyökér, nincsen fa!**

A felvetett kérdésekre azonnali rövid válaszként mondható, hogy a jelen körülmények között nehéz találni ilyen eszközt.

Az egykori gyarmattartó országok számára természetes volt, hogy az uralmuk alá vont területek sok nyelvet, nyelvjárást beszélő népeitől természetes elvárás volt az övék ilyen-olyan mértékű használata, ha azok boldogulni akartak. Ez történt az angol, a spanyol, a portugál, a francia, a német, az olasz és az orosz nyelvek elterjedésénél. A gyarmatosított országokban ezeket kezdték tanítani az iskolába járók számára. Napjaikban elképzelhetetlen, hogy

például egy észak-afrikai állami iskolában ne a hivatalos francia nyelvet oktatásák, amelyeket aztán a sajtótermékek olvasására, a tömegtájékoztató csatornáinak hallgatására használjanak.

Aki csak a veleszületett nyelvet beszélte egész életében, annak boldogulási lehetőségei beszűkültek, vagy teljesen megrekedtek. És akkor még nem beszélünk arról, hogy az egykori gyarmattartók között is éles harc folyt és folyik napjainkban saját nyelvük népszerűsítése, terjesztése területén. Nem véletlen, hogy óriási lökést adott ennek a harcnak 1962-ben a *Beatles* együttes angol nyelvű *Love Me Do* című dalának feltűnése. Az addig csupán a hangszeres (instrumentális) sikereket ontó *Shadodws*, *Spotnicks*, *Ventures* zenekarok egyik napról a másikra viaszszorultak.

A bevezetőben feltett kérdés, hogy lehet-e tenni valamit a nyelvek és az ezeket beszélő országok, úgynevezett harca ellen, amelyek lassan, de biztosan átveszik az uralmat az egész világon?

Egyik lehetséges módszer, ha a mérvadó közéleti személyek, politikusok nyelvtanilag helyesen és szépen beszélnek. De, ha nem ezt teszik, és még inkább elharapódnak a hányaveti módon odavetett, hol kérdésre válaszoló szövegek, a -ban/ben helyett a -ba/be ragok, akkor hogyan bírálják el a nyelvtanárok az iskolák tanulóinak helyesírás feladatait?

Egy másik példa finoman szólva a csúnya beszéd terjedése. Volt idő, amikor az úgynevezett négybetűs szavakat még nem engedték az irodalom vagy a könnyűzene szövegeibe. Erre számtalan példát lehetne említeni, míg végül bizonyos, a nyelvrontásban érdekelt körök és politikai szervezetek folyamatos nyomására a szakma megadta magát. Az 1980-as években kitalálták, hogy a *Parental Advisory - Explicit Content* (Szókimondó szövegek, szülői felügyelettel) címkét ragasztják a lemezborítókra, és ezzel mosták kezeiket. Ez lényegében annyit jelentett, mint „*Halottnak a csók*”, vagy amikor a szülő csupán rámondult gyermekére: „*Ne beszélj csúnyán!*”

Ez a fajta, a gondokat megkerülő tiltás azonban még inkább figyelemfelkeltés lett, mint minden ilyen lépés, azaz fokozta a kérdéses szó és az azzal jelzett fogalom iránti érdeklődést. Ettől már egyenes út vezetett a koncerteken élőben, csupán kötőszóként használt, és folyamatosan ismételt csúnya szavakhoz. A figyelmeztetés elvesztette jelentőségét, napjainkban pedig már dalcímként is használják kimondva, kiírva. A kérdés továbbra is az, hogy mi a teendő? Magában a tiltás nem jelent megoldást, hiszen - láttuk - csak még inkább magához vonzza az arra fogékonyakat.

Személyes tapasztalataim alapján az alábbiakat ajánlom:

Az általános iskolás tanulók érdeklődését a csúnya szavak használata helyett más, figyelmüket jobban lekötő irányba kell fordítani:

A rovásírás

1. kép: A Friedrich Klára és Szakács Gábor alapította Székita-Hun-Pártus-Avar-Magyar Díjat rajzolta Dittler Ferenc

Ez a tevékenység olyan, használói által izgalmas területre viszi a gyermeket, amelyet a rovásírás oktatók, köztük feleségem, Friedrich Klára gyógypedagógus/logopédus tanár iskolai tevékenysége során tapasztalt. Az egyszerű rovásbetűk használata a sokkal összetettebb és bonyolultabb latin betűkkel ellentétben azonnal sikert aratott, egyben felkeltette az érintettek érdeklődését. És pontosan ez a kulcs! Napjainkban a tájékoztatás, azaz információ tengerében az egyre rövidebb és megdöbbenőbb híradások számíthatnak nézettségre. Csakhogy ezeket mindenki el tudja olvasni!

Nem így a rovásírásnál! Ezeket a betűket és a velük írt rövid szavakat csak ismerői tudják használni, ezért számukra egyfajta titkosírásnak is minősül, és mint ilyen, közösséget hoz létre, akik különböznek a többiektől. Persze nem cél, hogy másoktól eltérjenek, sőt mindennél fontosabb, hogy ez az írásmód minél szélesebb körben váljék ismertté. Egyszerűségük, a kötés nélkül egyedülálló betűk elsajátítása rendkívül egyszerű, a gyors sikerélmény pedig

felelteti azok hátrányos érzetét, akik a latinbetűk nem is olyan egyszerű kötéseivel nem egykönnyen boldogulnak.

Azonban a túl korai rovásírás oktatás jelentős hátránya, hogy az elengedhetetlenül használatos latin betűk kárára nyer teret, mert ki az a személy, aki ne az egyszerűbbet választaná? Ezért csak akkor ajánlatos elkezdni oktatását, amikor már a latin betűs olvasás - írást megfelelően elsajátították, azaz a harmadik osztály elvégzése után.

Ettől kezdve viszont a rovásírás ismerete végtelen tárháza az egyéni használatoknak, ötleteknek. Egyfelől minden magyar hangra létezik benne egy önálló jel, miközben más nyelveknél ez többnyire lényegesen bonyolultabb. Az angol W esetében egész szó (double U) magyarázza kiejtését, arról nem is szólva, hogy bizonyos egyszerű hangokat csak betűösszetételekkel képesek lejegyezni. Ennek az egyszerűségnek következménye, hogy azt minden kisdíák gond nélkül elsajátíthatta.

Következő lépés a már gyermekkorban is létező vágy, az egymás közötti megmérettetés. Ez hozta létre a rovásírásversenyeket, amelyeknél különválasztottuk az alsó és felső tagozatosokat, hogy így kaphassanak korcsoportjuknak megfelelő nehézségű feladatokat. Az eredményhirdetéseknél ért bennünket a következő meglepetés. A rovásíró tanulók nem a jól megérdemelt szünidőt várták, hanem a következő megmérettetés ideje után érdeklődtek és máris elkezdték a felkészülést. A rovásírást azonban nemcsak a feledés homálya fenyegeti, hanem valós történetének kisajátítása, illetve ferdítése is. Például a régi szövegekben soha nem volt idegen betűkre (Q, X, Y, W) rovásjelek kitalálása. Innentől kezdve már a túlélésért vívja harcát. Napjainkban ugyanis többnyire annak nézeteit fogadják el a tömegek, akiknek akár valótlan véleménye rendszeresen jelenik meg a tömegtájékoztatásban. Aki tehát ezekkel szemben megalapozott állítását kívánja érvényre juttatni, folyamatosan figyelnie kell a híreket, és azonnal lecsapni az ilyen feladott labdákat. Igyekezni kell, hogy a rovásírásról gyakrabban legyen szó a híradásokban, legyen jelen a minden napokban, akár egy rovásírásos póló viselésével is, szemben az idegen nyelvű feliratokkal. Jó példa erre a helyes, hagyományos rovásbetűket használó helységnévtáblák állítása, kiadványok feliratozása

Ha elhivatott terjesztői nem ezt teszik, a hagyománykövető rovásírás eltűnése csupán idő kérdése. És ami még rosszabb, egyediségének és önállóságának bizonyítéka, a magyar beszéd is beolvad, majd eltűnik a leggyakrabban használt nyelvek tengerében.

A címben foglalt gondolatra, hogy milyen esélyei vannak a rovásírásnak a végtelen híráramban, Forrai Sándor adott jó választ. Vándorkiállításos anyagot állított össze és indított útjára 1975-ben, ezt több nagyvárosban igen sikeresen mutatta be, például többször a Magyarok Világszövetségében is. Kiállításának anyagát felújította, könnyen szállíthatóvá tette, számítógépes változatot is készített Hódos László és felesége, Szántó Andrea. Két tanárnő, Dorozsmai Erzsébet Sopronban, Salgó Gabriella a Felvidéken is sikerrel mutatta be.

Szabó Klára festőművész rovásírásos alkotásait többször kiállította, a versenyeket szervező iskolákban is bemutatta. A Szondi Miklós által szervezett rovás levelezőlistán, a *Rótán* Friedrich Klára többször szorgalmazta, hogy a szép, ötletes rovásírásos képeket, alkotásokat készítőik (Csernus Lajos, Patassy Sándor, Csatlós Csaba, Solti Imre) egy közös számítógépes kiállításon mutassák be, terjesszék alkotásaikat, ez sajnos nem valósult meg. Talán idén, a XI. Világkongresszuson már láthatjuk ezeket a műveket.

A híráram, ismeretek ömlése a világhálóról újabb és újabb válaszokat kíván. Két rovásírásos játék is készült, Friedrich Klaráé színes kártyakartonból, Salgó Gabrielláé mutatós fakockákból.

Lénárth András művészi faragásai is megérdemelnének néhány, akár számítógépen továbbítható kiállítást! Növelik a rovásírás tekintélyét a végzősök szakdolgozatai, eddig hárman készítettek: Salgó Gabriella (Érsekújvár), Horváth Judit (Szombathely), Szabó Ildikó (Eger).

2. kép: A 2012-es rovásírás versenyen: balról Hódos László, Szakács Gábor, Magyar Adorján fia, Zoltán, Friedrich Klára, Dittler Ferenc (Bp. XVII. ker. Zrínyi Miklós Ált. Iskola)

A rovásbetűkből alkotott képek nagyon népszerűek a gyerekek körében, pl. Dittler Ferenc, Patassy Sándor alkotásai. Ezeket jobban kéne népszerűsíteni, terjeszteni. Több honlapon meg kéne jelenniük, sajnos a mi honlapunk (*www.rovasiras.hu*) már túlterhelt, több mint 500 kép van rajta, anyagilag is alig tudjuk fenntartani, bár a tárhelyet ingyen kapjuk egy kedves rovásíró barátunktól.

Nagyon segítették ősi írásunk újjáéledését a rovásfeliratos helységnévtáblák. Patrubány Miklós, az MVSZ elnöke így fogalmazta meg Csíkszeredában, 2003. június 21-én:

„Székelyföld autonómiáját csakis együtt, közös akarattal érhetjük el. Legyen ennek az útnak első mérföldköve az Isten ajándékaként elnyert székely rovásírás közkinccsé tétele. Kérjük pedagógusainkat és a szülőket, tanítsák gyermekeinket, hogy sajátítsák el e kincset. Kérjük székely településeink önkormányzati testületeit, hogy a helységtáblákon tüntessék fel a települések nevét a székely rovásírással is.”

Azóta a mozgalom a Kárpát-medencében több helyen elterjedt, hiteles, faragott betűkkel készítve, székely zászlóval avatva, majd azt legázolva, ahogyan IX. kongresszus könyvében erről beszámoltam.

Androsovics József rovásírás oktató szép kiállítást készített a hagyományőrző táblákról ezt a Magyarok Országos Gyűlésén 2023-ban mutatta be és idén is látható lesz a XI. Világkongresszuson.

Végül említem Tisza András teljesen rovásbetűkkel írt szép, színes, tartalmas, vidám változatos újságját, az *Írástudót*. Azért végül, mert léte és néha nem léte világosan mutatja, hogy állami támogatás hiánya miatt milyen nehéz a magyar művelődéstörténet legfontosabb alappillére a rovásírást szinten tartani. Abbamaradtak a sikeres Kárpát-medencei Rovásírás Versenyek, könyveinket saját pénzünkéből adjuk ki, gyakran még a fénymásoló papír hiánya is gondot okoz.

Az nem jó, ha a politika rátelepszik a pártpolitikától mentes rovásírássra, de a politikusok jelentősen segíthetik terjesztését. Többek között ezt tette

Hoffmann Rózsa oktatásügyi államtitkár 2011-ben, amikor levélben köszöntötte a Kárpát-medencei Rovásírás Verseny és Műveltségi Találkozó Délvidékről, Erdélyből, Felvidékről, Horvátországból, Kárpátaljáról, Muravidékről, Németországból és Magyarországról érkezett résztvevőit

3. kép: Fénykép a 2008-as Rovásírás Versenyről (Bp. XVI. ker. Móra F. Ált. Iskola)

Egy érdekesség, amely sokaknak erőt és kitartást adhat! Mivel a 9. világkongresszus címe: *Szkitákkal a Sötétség ellen*, érdekességgént hozzá teszem Lovag Kecskés András zeneszerző, zenetörténész felfedezését, akihez 2008-ban fordultam kérdéseimmel. Arra a felfedezésére gondoltam, amely szerint a XVI. századi lant-tabulaturában a Sacarus címen szereplő dal valójában Szkitát jelent. Ezt így magyarázta a Magyar Demokrata 26. számában:

„Strabón, ókori történetíró Geographika című művében már tudta, hogy a perzsák a sacaraucae, a görögök pedig a sacraulos nevet használták a szaka (szkíta-szittyá) népcsoportra. Egyértelmű, hogy lanttáncunk Sacarus címe a szkítákra utal, csak erre még senki nem hívta fel a figyelmet. A szóban forgó Szkíta című tánc dallama a magyar duda-dallamokkal összevethető, ami már semmiképp nem véletlen. A hasonlóság figyelmeztet, hogy elkezdődött a szkíta-magyar zenei láncszemek összekapcsolása. A Sacarus dallama

sokban hasonlít a „Miska bácsi, János bácsi...” kezdetű lakodalmi szokásdallam első részéhez, felépítésében pedig azonos a XV. század végi Nyugat-Európában ungareschá-nak nevezett magyar táncokkal, melyek jellegzetes dallamszerkezetét egészen a XIX. század elejei verbunkosokig nyomon tudjuk követni.

Megkérdeztem, hogy milyen hasonlóságokat tapasztalt a magyar és szkíta zene között:

„Herodotoszra hivatkozom, aki azt írta, hogy a szkíta jó kedvében énekelt és magát íja húrját pengetve kísérte. A magyar, köztük a székely és csángó népzeneészek is használnak egy állandó orgonapontot énekeik, táncaik kíséretére pl. az ütőgordon és a tekerőlant megszólaltatásakor. Ez az évezredes gyakorlat rámutat, hogy főlöskéges a régi magyar táncok zöméhez nyugati, divatos akkordokat erőltetni. Ázsiában csak egyszólamúság létezik napjainkig, a magyar népdal-hagyomány is ezt tartotta meg. Így lett a duda a magyarság közkedvelt hangszere, mivel dallamainak zöme mind a mai napig csak az állandó basszust igényli. Ezért nehéz a népekekhez „európai módra” illő, többszólamú művet illetve kíséretet alkotni, mellyel csak igazi nagyjaink, Kodály, Bartók és tanítványaik éltek.”

Kecskés András ebből a következő, megalapozott véleményt vont le: „Így már érthető, hogy ezek miért bukkannak fel a magyarok nyelvrokonaitól kezdve, a kurdon, Bartók török gyűjtésén át a vallonig és a baszkgig távoli népek dalaiban. A kutatást ki kell terjeszteni a Kaukázus térségéből a Tigris és Eufrátesz forrásvidékére és a ma még élő gael területekre is. Az általunk felfedezett és közzétett szkíta-magyar tánc, a Sacarus, éppen ezért lehet fontos láncszem abban a bizonyítási eljárásban, melyet már Kodály is megpendített: Ahol a nemzet nyelvi eredete, ott kell keresni muzsikája bölcsőjét is! Népzeneánk ősrétegéből, így gyermekdalainkban, táncainkban, a mai napig több százra menő ötezer évesnél idősebb dallamot énekelünk vagy táncolunk. Ezek ismeretével a gyengélkedő nemzettudatot erősítjük.”

Cikkeim közül a legfontosabbak közé sorolom a 21 éve, 2003-ban készített beszélgetést a 90 éves Forrai Sándorral. A *kortárs rovásírás* atyja címmel a Magyar Demokrata hetilapban jelent meg (2003/7. szám). Ebből néhány részlet:

Kilenc évtized iszonyúan hosszú idő. Rengeteg tapasztalata közül melyeket tartja a legfontosabb eredményeknek?

Az ősi magyar rovásírással való megismerkedésemet, arról írott könyveimet, annak terjesztését, valamint magánéletemben három gyermekem – egy lányom és két fiam – tisztességes, jó magyar emberré nevelését. Természetesen egyik sem sikerült volna a feleségem és a jó Isten segítségével...

Forrai Sándor a rovásírás kiállításokról: az elsőt már 1975-ben láthatták a hívek és az érdeklődők az újpesti Frangepán úti református templom gyülekezeti termében. Az ezt követő tíz év alatt háromszorosára bővítettem az anyagot, és 1985-ben a Gödöllői Művelődési Központban már így került bemutatásra, vándorkiállításként több nagyvárost is megjárta. A millennium évében a Magyarok Házának földszintjén volt látható egy hónapon keresztül. Mint-hogy a rovásírásnak közkinccsé, a magyar nemzet kulturális örökségévé kell válnia, néhai Antall Józsefet is megkerestem, aki megígérte, hogy a készülő budapesti világkiállításon a rovás emlékeinkből általam összeállított képanyag is bemutatásra kerül. Antall József sajnos távozott közülünk, a világkiállítást pedig ellenérdekelte politikai körök megghiúsították.

Ajánlott honlapok:

Friedrich K. – Szakács G. honlapja: <http://www.rovasirasforrai.hu>

Patassy Sándor honlapja: <http://www.felvidekirovok.hu>

Szondi Miklós honlapja: <https://magyarrovas.hu>

Tisza András honlapja: <http://oldhungarian.oldalunk.hu/site.php?sd=old-hungarian>

Szakács Gábor - Tömörítvény

Fiataljaink megszólításának lehetőségei, a „Ha nincsen gyökér, nincsen fa” székely közmondás jegyében

Napjaink filmmel közvetített eseményei nélkül jóformán nincs az a mégoly döbbenetes hír sem, amely képes lenne megragadni nagy tömegek érdeklődését. A film mindent visz! Ennek megértéséhez nem kell már az olvasás, valamint az agy maradandó emlékek tárolására, megjegyzésére szolgáló képessége, elég, ha minél döbbenetesebb látványba csomagolják a legértéktelenebb mondanivalót is. A magyarázat: Felgyorsult életünkben nincs idő az alapos tájékoztatásra, tájékozódásra, mert már egymást taposva nyomul a végtelen híráradat.

Az általános, felületes ismerethez ennyi is elég. De kérdés, hogy képes-e az agy rögzíteni, akár évtizedekig megtartani az óriási mennyiségű hevenyészve befogadott tudnivalót? A választ mindenki megtudja, ha egy beszélgetésben túl szeretne lépni az általánosságokon.

Hogy az ilyen és hasonló eseteket elkerüljük, más tanítási módszerhez kell folyamodnunk, amit azonban minél ifjabb életkorban kell elkezdeni a megfontolt székely közmondás szellemében: ***Ha nincsen gyökér, nincsen fa!***